

פקודת מסילות הברזל [נוסח חדש], תשל"ב-1972 *

פרק א': פרשנות

הגדרות

1. בפקודה זו —

"חבילות" — כל חפץ או צרור המובלים ברכבות נוסעים או ברכב חירום המסיע נוסעים, לרבות מטען אישי ולמעט טובין ומשק חי;

"טובין" — סחורה וכלי רכב המובלים בקרונות משא שברכבות משא או שברכבות מעורבות, או ברכב חירום;

"מטען אישי" — כל חפץ הנדרש לשימוש או לנחותו האישית של נוסע ודרכם של נוסעים לשאתו עמם, לרבות צידה לדרך ולמעט סחורה וחפצים שלא נועדו לשימוש כאמור אלא למכירה, לצרכי עסק או מסחר או למטרה כיוצאת באלה;

"המנהל הכללי" — מי שהשר מינהו להיות המנהל הכללי של מסילות הברזל;

"משק חי" — בהמות, חיות, דגים ועופות שמותר, להובילם ברכבות נוסעים, ברכבות משא, ברכבות מעורבות או ברכב חירום;

"נוסע" — מי שנוסע במסילת ברזל או נמצא בה בכוונה לנסוע בה;

"פקיד רכבת" — עובד המדינה הממלא תפקיד בקשר למסילת ברזל;

"רכב חירום" — רכב דרכים או אמצעי הובלה אחר המשמש בשירות חירום או לצרכיה;

"רכבת" — לרבות קטר, קרונות וקרונות מנוע, בין שקרונות או רכב מחוברים אליו ובין אם לאו;

"שירות חירום" — שירות שהמנהל הכללי מפעיל, מעסיק או מספק, כאמור בסעיף 3 (ב) (6);

"תעריף" — דמי נסיעה, דמי הובלה וכל היטל או תשלום אחר להסעת נוסעים או להובלת טובין, חבילות, מטען אישי או משק חי;

"השר" — שר התחבורה.

מסילת ברזל מהי

2. מסילת ברזל האמורה בפקודה זו (להלן — מסילה) היא כל מסילת ברזל המופעלת בידי המדינה, לרבות כל חלק ממנה שבבניה וכל הרחבה עתידה, ולרבות —

(1) מקרקעין שבתוך גדרות או סימנים אחרים המציינים את גבול המקרקעין השייכים למסילה, ובאין גדרות או סימנים אחרים — המקרקעין שבתוך תחום של חמישה עשר מטרים מציר המסילה; ואם היתה המסילה על גבי סוללה או בתוך מחפורת — המקרקעין שבתוך תחום של חמישה מטרים לפחות משני צדי תחתית הסוללה או ראש המחפורת או שבתוך תחום של חמישה עשר מטרים מציר המסילה, הכל לפי המרוחק יותר;

* נקבע בנדרת החוקה חוק ומשפט של הכנסת ביום כ"ב באדר תשל"ב (8 במרס 1972) לפי סעיף 16 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948; הצעת הנוסח פורסמה בהג"ח 22, עמ' 483.
נוסח חדש זה בא במקום —

(1) פקודת מסילות הברזל הממשלתיות, 1936: ע"ר 1936, תוס' 1, מס' 593, עמ' 169; ע"ר 1939, תוס' 1, מס' 877, עמ' 18; ע"ר 1941, תוס' 1, מס' 1154, עמ' 118; ע"ר 1946, תוס' 1, מס' 1536, עמ' 229; ס"ח 79, תשי"א, עמ' 226; ס"ח 251, תשי"ח, עמ' 114; ס"ח 415, תשכ"ד, עמ' 44;

(2) פקודת מסילות הברזל הפרטיות, 1936: ע"ר 1936, תוס' 1, מס' 593, עמ' 184.

(2) קווי פסים, שלוחות והסתעפויות שמשמשים בהם לצורך מסילה או בקשר אליה;

(3) תחנות, משרדים, מיגשות, בתי מלאכה, סדנאות, מכונות וציוד קבועים ושאר מיתקנים שהוקמו לצורך מסילה או בקשר אליה;

(4) מעברות, אניות, סירות ורפסודות, המשמשות לצורך התנועה במסילה והן בבעלות המדינה או בשכירותה או בניהולה;

(5) קטרים, קרונות נוסעים, קרונות להובלת טובין ומשק חי וציוד אחר כיוצא באלה המשמשים לקיום התנועה במסילה;

(6) כל רכב חירום וכל מיתקן המשמש בשירות חירום.

פרק ב': בניית מסילה ותחזוקתה

3. (א) בסעיף זה – סמכויות כלליות

“מבנה הנדסי” – משטח נטוי, קשת, מנהרה, מעביר מים, סוללה, מוביל מים, גשר, דרך, קו מסילת ברזל, שביל, צינור מים, צינור כיוב, תעלת ניקוז, מזח, ירכה, מחפורת או גדר; “נהר” – לרבות נחל וערוץ.

(ב) ככפוף להוראות פקודה זו וכל חיקוק אחר כרתוקף לענין רכישת מקרקעין לצרכי ציבור, רשאי השר, לשם בניית מסילה, תחזוקתה והפעלתה, להסמיך את המנהל הכללי –

(1) לבנות מבנים הנדסיים של קבע או של עראי במקרקעין, דרכם, מעליהם או מתחתיהם; בפסקה זו, “מקרקעין” – לרבות רחוב, גבעה, עמק, דרך, מסילת ברזל, מסילת חשמלית, תעלת ניקוז, צינור מים, צינור גז, צינור נפט, תיל חשמלי, עמוד חשמל, תעלה, נחל, נהר ומים אחרים;

(2) לשנות את נתיבו של נהר לשם בנייתם ותחזוקתם של מנהרה, גשר, מעבר או מיתקנים אחרים מעליו או מתחתיו;

(3) להסות, להרחיב, להצר או לשנות, דרך קבע או דרך עראי, את נתיבו של נהר או של כביש, רחוב או דרך, להגמיכו או להגביה, כדי להקל על ניתוכם ליד מסילה, מתחתיה או מעליה;

(4) להתקין צינורות מים, צינורות ניקוז ותעלות ניקוז במקרקעין הסמוכים למסילה לשם הבאת מים אליה או סילוקם ממנה;

(5) לבנות בתים, מחסנים, משרדים, חצרות, תחנות, נחיצות, מיגשות, בנינים, מבנים ומיתקנים אחרים ולהרכיב מכונות וציוד, לשנותם, לתקנם, להפסיק את השימוש בהם ולהחליפם כאחרים;

(6) להפעיל, להעסיק או לספק שירותים בדרכים או בנתיבי הובלה אחרים, אם קיימת לדעתו שעת-חירום המחייבת זאת לשם תחזוקתה הנאותה של מסילה;

(7) לעשות כל מעשה אחר הנחוץ לבניית מסילה, לתחזוקתה, לתיקונה ולשימוש בה.

4. לענין פקודה זו רשאי השר להסמיך את המנהל הכללי לשנות את המפלט או המקום של צינור להספקת מים, גז, נפט או אוויר דחוס, לרבות צינור ביוב ותעלת ניקוז, או את מקומו של תיל חשמלי או עמוד חשמל, בכפוף להוראות אלה:

(1) הודעה על הכוונה לעשות את השינוי ועל מועד תחילת העבודה תינתן זמן סביר מראש למי שבדיו השליטה על הצינור, התיל או העמוד;

(2) מי שקיבל הודעה כאמור בפסקה (1) רשאי לשלוח אדם לפקח על העבודה: המנהל הכללי יבצע את העבודה להנחת דעתו הסבירה של האדם שנשלח כאמור, וייעשו סידורים להמשיך את הספקת המים, הגז, הנפט, האוויר הדחוס או החשמל, או לקיים את הביוב, בזמן ביצוע העבודה;

(3) הפעלת הסמכויות האמורות בסעיף זה לגבי תיל חשמלי תהיה כפופה גם להוראות כל חוק, בדבר מפעלי חשמל שבתוקף אותה שעה.

5. (א) במקרה של מפולת או תקלה אחרת שקרתה, או שיש חשש שתקרה, בסוללה או במתקנות של מסילה או במבנה כיוצא בהן, רשאי השר להסמיך את המנהל הכללי להיכנס למקרקעין הסמוכים לאותה מסילה, כדי לתקן או למנוע תקלה כאמור או כדי לקבוע סידורי עראי להפעלת המסילה, ולעשות כל עבודה הנחוצה לענין זה.

(ב) בשעת הכרח רשאי המנהל הכללי להיכנס למקרקעין ולבצע עבודה. כאמור בלי הסמכה מוקדמת של השר; עשה המנהל הכללי כן, ימסור לשר, תוך שבעים ושתיים שעות לאחר הכניסה, חסיד המפרט את מהות התקלה שקרתה, או שהיה חשש שתקרה, ואת העבודה שהיה צריך לעשותה.

(ג) מי שסבל נזק מחמת הפעלת הסמכויות הנתונות בסעיף זה זכאי לפיצויים על כך.

6. משנסללה מסילה יבנה המנהל הכללי ויקיים, לטובת בעליהם ותופשיהם של מקרקעין הסמוכים למסילה, מעברי חציה, גשרים, קשתות, מנהרות, נקבות, צינורות, ביוב, נתיבי מים ושאר מעברים (להלן – התקני נוחות), מעל המסילה, מתחתיה, לצדיה או בכיוון אליה או ממנה, שלדעתו יש בהם, במספריהם ובממדיהם לפצות על כל הפרעה שגורמת המסילה לשימוש במקרקעין שבהם היא עוברת, או כדי לאפשר בכל עת זרימת מים מן המקרקעין או אליהם באותה קלות, או בקרוב לה ככל האפשר, שהיתה קיימת לפני שנבנתה המסילה. הכל לפי הענין.

7. המנהל הכללי לא יידרש לבנות התקן נוחות באופן העשוי להפריע לשימוש במסילה, ובכפוף להוראות פקודה זו יבנה ההתקן באופן שיגרום ככל האפשר פחות נזק או הפרעה לאנשים הנפגעים ממנו או שיש להם ענין באותם מקרקעין.

8. המנהל הכללי לא יידרש –

(1) לבנות התקן נוחות שבעליהם ותופשיהם של המקרקעין הסמיכו לקבל, אף קיבלו, פיצויים תמורת ויתורם על ההתקן;

(2) להרחיב או להוסיף התקן נוחות לאחר שעברו שלוש שנים מיום שהמסילה נפתחה לתנועה ציבורית;

(3) לבנות התקן נוחות לחציית דרך או נחל שכבר בנה להם התקן חציה אלא שהדרך או הנחל הוטו במעשהו או במחדלו של מי שבידו השליטה עליהם.

דרישה להתקנים
נוספים

9. היה הבעל או התופש של מקרקעין הנפגעים מן המסילה סבור שאין ההתקנים שנבנו לפי סעיף 6 מספיקים לשימוש נוח במקרקעין, או רצתה רשות מקומית לסלול דרך ציבורית או לעשות עבודות אחרות על פני המסילה, מעליה או מתחתיה, רשאים הם לדרוש מהמנהל הכללי לבנות על חשבונם התקנים נוספים שעל נחיצותם יוסכם ביניהם לכינו, ובאין הסכם – כפי שיאשר השר.

סילוק עץ

10. (א) עץ העומד קרוב למסילה ויש סכנה שיפול על המסילה ותופרע הנסיעה, או שהוא מפריע לראיית רכבות במפגש אפקי או בסיבוב או לראיית אות, רשאי המנהל הכללי להורות שיכרתו או שיטפלו בו בדרך אחרת שתמנע את הסכנה או תסלק את ההפרעה.
(ב) היה העץ שכרתו או שטיפלו בו בדרך אחרת קיים לפני שנבנתה המסילה או הותקן האות, זכאי האדם המעונין בעץ לפיצויים.

בניה בסמוך
למסילה

11. (א) לא יבנה אדם בנין על מקרקעין הסמוכים למסילה תוך חמישים מטר מציר המסילה בלי רשות המנהל הכללי.

(ב) המנהל הכללי רשאי לא להתיר בנייתו של בנין כאמור העלול להפריע לראייתו של רכבות.

(ג) העובר על הוראת סעיף זה, דינו – קנס 750 לירות, ועליו לסלק את מה שנבנה בעבירה; לא עשה כן, רשאי המנהל הכללי להביא לסילוק הבנין ולגבות את הוצאות הסילוק ממנו.

בנין מפריע
סמוך למסילה

12. בנין או מבנה על מקרקעין הסמוכים למסילה, שהוא במצב של התמוטטות ועלול ליפול על המסילה, או שהוא מפריע לראייתו של רכבות, רשאי המנהל הכללי, בהרשאת השר, לדרוש מהבעל לסלקו, ואם לא עשה כן – לסלק אותו בעצמו; וכל מי שהוכיח שיש לו ענין כמה שסולק זכאי לפיצויים.

שירות ציבורי
החוצה מסילה

13. (א) לא יגיד ולא יעביר אדם תיל חשמלי או תעלת ניקוז או צינור להזרמת גז, נפט, מים או אוויר דחוס, על פני מסילה או מתחתיה או מעליה, אלא אם ביקש לפני כן רשות לעשות את העבודה ומסר למנהל הכללי תכנית וידיעות כפי שדרש; העבודה תיעשה לפי דרישות המנהל הכללי לגבי מועד הביצוע ודרך הביצוע.

(ב) המנהל הכללי רשאי שלא להרשות למבקש לעשות את העבודה, ורשאי הוא לעשותה בעצמו על חשבון המבקש.

(ג) המנהל הכללי רשאי לדרוש שדבר שהונח או הועבר כאמור ברשותו יסולק או ישונה, אם ראה שנחוצה לעשות כן למען פעולתה התקינה של המסילה, ובכלבד שישולמו פיצויים.

גדיפת עצים
סמוך למסילה

14. בעל או תופש של מקרקעין הסמוכים למסילה או לסלגרף או לסלפון שעליה, המתכוון לגדוע או לפנות עצים על המקרקעין שלו, יודיע על כוונתו בכתב למנהל הכללי שבעה ימים מראש וינקוט אמצעי זהירות סבירים כפי שהמנהל הכללי ידרוש לשם הגנת המסילה, הסלגרף או הסלפון, ואם גרם נזק להם יהיה חייב בפיצויים.

15. (א) המדינה לא תשא באחריות לנזק שנגרם ליבול, בין תלוש ובין מחובר, או למקרקעין חקלאיים, על ידי גצים או רמץ שפלט קטר המשמש במסילה, אם היבול או המקרקעין נמצאים בתחום שמונה מטרים מגבול המסילה, או אם הנזק נבע מתוך שבעל המקרקעין שכאוחו תחום או תופשם עיבד מקרקעין בתחום האמור או שם עליהם עשב, קש או כל חומר לקיח אחר או הניח שיצטברו עליהם בין דרך צמיחה ובין בדרך אחרת.

(ב) אף במקרה אחר לא תשא המדינה באחריות לנזק שנגרם על ידי גצים או רמץ שנפלטו כאמור אלא אם הוכח שהמנהל הכללי לא נהג בזהירות סבירה למנוע את הפליטה.

(ג) "מקרקעין חקלאיים" לענין סעיף זה. — לרבות אדמת מרעה ומקרקעין המשמשים לחורשות, למטעים או למשתלות ולרבות גדרות שעליהם.

פרק ג': סדרי הסעה

16. (א) לא ייכנס אדם, לשם נסיעה, אל קרון המשמש במסילה, או אל אניית קיטור או כל כלי שיט אחר המשמש לקיום התנועה במסילה, אלא אם שילם מראש את דמי נסיעתו וקיבל כרטיס.

(ב) הרוצה לנסוע במסילה יקבל, עם תשלום דמי נסיעתו, כרטיס המציין את מקום המוצא ומקום היעד של הנסיעה שבעדה שולמו דמי הנסיעה.

(ג) הנוסע יציג לפי הדרישה את כרטיסו לפני כל פקיד רכבת שהוסמך כדין לבקר כרטיסים, וימסור לפי הדרישה את הכרטיס לפקיד רכבת שהוסמך כדין לאסוף כרטיסים.

(ד) המנהל הכללי רשאי לתת לאדם או לסוג בני אדם אישור, או שובר, לנסיעה חינם, במקום כרטיס, ולענין סעיף זה וסעיף 17 יראו את האישור או השובר ככרטיס.

17. (א) הנוסע ללא כרטיס, או שאינו מציג או מוסר את כרטיסו כאמור בסעיף 16, חייב לשלם את דמי הנסיעה, בעד המרחק שנסע כתוספת קנס שקבע השר בתקנות וכלכד: שלא יעלה על כפל דמי הנסיעה; בתקנות כאמור רשאי השר לקבוע נסיבות שבהן יהא אדם פטור מתשלום הקנס.

(ב) התעורר ספק בדבר המקום שממנו יצא הנוסע, יחושבו דמי הנסיעה מן המקום שממנו יצאה הרכבת או אניית הקיטור או כלי השיט האחר.

(ג) דמי הנסיעה וקנס לפי סעיף זה ישולמו לפי הדרישה לפקיד רכבת שהוסמך כדין לאסוף כרטיסים, ואם לא שולמו כן אפשר לגבותם כדרך שגובים קנס שהוטל על פי פקודה זו.

18. (א) בפרק זה להלן —

"טובין" — לרבות חבילות ומשק חי;

"רכבת" — לרבות אניית קיטור וכלי שיט אחר.

(ב) דמי נסיעה ודמי הובלה ששולמו בעד הסעת נוסעים או טובין ברכבת פלונית, יראו כאילו נתקבלו בתנאי מפורש שכאוחה רכבת יהיה מקום לאותם נוסעים או טובין.